

ВОДЗЫЎ

на аўтарэферат дысертацыі А.І. Дзінгілеўскай
“Словаўтваральная сінанімія і паранімія прыметнікаў
у беларускай літаратурнай мове”,

прадстаўленай на атрыманне вучонай ступені кандыдата філалагічных навук
па спецыяльнасці 10.02.01 – беларуская мова

Актуальнасць дысертацыйнага даследавання А.І. Дзінгілеўскай не выклікае сумненняў. У сучасным мовазнаўстве назіраецца актывізацыя даследавання аднаасноўных вытворных прыметнікаў, якія выяўляюць адносіны семантычнай тоеснасці, блізкасці або адрознення. Нягледзячы на наяўнасць асобных прац па гэтай праблематыцы, шэраг пытанняў застаецца нявырашаным: адсутнічаюць агульнапрынятыя крытэрыі размежавання словаўтваральных сінанімаў і словаўтваральных паранімаў, недастаткова распрацаваны пытанні спосабаў і шляхоў фарміравання сінанімічных і паранімічных аб’яднанняў ад’ектыўных дэрыватаў, застаюцца спрэчнымі пытанні семантыкі прыметнікаў, утвораных ад адной асновы. Такім чынам, зварот да тэмы словаўтваральнай сінаніміі і параніміі прыметнікаў у беларускай літаратурнай мове ўяўляецца своєчасовым і навукова абгрунтаваным.

Несумненная заслуга А.І. Дзінгілеўскай у тым, што яна ўпершыню ў беларускім мовазнаўстве комплексна даследавала аднаасноўныя суфіксальныя прыметнікі, паміж якімі ўстанаўліваюцца сінанімічныя, паранімічныя або сінанімічна-паранімічныя адносіны. Агульны аб’ём выяўленых авыяўленых аб’яднанняў аднаасноўных прыметнікаў складае 917 пар і 198 шматкампанентных аб’яднанняў. Аўтарам прапанаваны арыгінальныя мадэлі ўтварэння сінанімічных і паранімічных аб’яднанняў прыметнікаў-кадэрыватаў. Асобнай увагі заслугоўвае тэарэтычнае абгрунтаванне статусу элементаў семантычнай структуры слова, якія ў тлумачальных слоўніках падаюцца як адценні значэння або канкрэтызацыя асноўнага значэння, і мэтазгоднасці іх кваліфікацыі як самастойных лексіка-семантычных варыянтаў. Таксама ўстаноўлена залежнасць колькасці другасных значэнняў прыметнікаў ад характару зыходных сінанімічных або паранімічных адносін паміж імі і вызначаны ўмовы захавання гэтых адносін пры развіцці другасных значэнняў.

Навуковыя вынікі дысертацыйнага даследавання прадстаўлены ў 18 публікацыях, сярод якіх 5 артыкулаў у рэцэнзуемых перыядычных выданнях. Асноўныя палажэнні работы прайшлі апрацыю на шматлікіх рэспубліканскіх і міжнародных канферэнцыях. Матэрыялы даследавання могуць быць таксама выкарыстаны ў выкладчыцкай і настаўніцкай практыках, што пацвярджаецца актам аб укараненні ў навучальны працэс кафедры беларускай філалогіі УА “Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы”.

Аўтарэферат напісаны навуковай мовай, характарызуецца аргументаванасцю і доказнасцю асноўных палажэнняў, якія выносяцца на

абарону, дакладнасцю атрыманых вынікаў. Заўваг па аўтарэфераце дысертацыі няма. Хацелася б толькі ўдакладніць наступнае: якія крытэрыі бяруцца ў рабоце за асновы пры размежаванні словаўтваральных сінонімаў і паронімаў? Выказанае пытанне мае дыскусійны характар і не зніжае агульнай станоўчай ацэнкі даследавання.

Дысертацыйнае даследаванне “Словаўтваральная сінанімія і паранімія прыметнікаў у беларускай літаратурнай мове” А.І. Дзінгілеўскай выканана на высокім навуковым узроўні і з выкарыстаннем сучасных метадаў аналізу. Глыбіня пранікнення ў праблематыку, дарэчнасць выкарыстання абранай метадыкі даследавання, высокая навуковая эрудыцыя дысертанта, увядзенне ў навуковы зварот аб’ёмнага фактычнага матэрыялу, дастатковая апрабаванасць вынікаў у навуковых дакладах і публікацыях дазваляюць сцвярджаць, што Алена Іванаўна Дзінгілеўская заслугоўвае прысваення вучонай ступені кандыдата філалагічных навук па спецыяльнасці 10.02.01 – беларуская мова.

25 верасня 2026 г.

Кандыдат філалагічных навук,
дацэнт кафедры рамана-германскай філалогіі
УА “Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт
імя Янкі Купалы”

А.С. Буцько

